

POZIȚIA FORȚELOR DEMOCRATICE HUNEDORENE ÎN ALEGERILE PARLAMENTARE DIN DECEMBRIE 1937

ANGHEL NISTOR

Situația politică din România anului 1937 era extrem de complexă. Marile partide burgheze, național-țărănesc și național-liberal, măcinate de contradicții interne, nu mai reușesc să-și impună punctele de vedere pe plan politic, ascensiunea dreptei era evidentă iar forțele democratice erau divizate.

În aceste condiții, realizarea unui front larg al tuturor celor care se opuneau primejdiei fasciste, devenise o necesitate acută, îndeosebi odată cu apropierea alegerilor parlamentare stabilite pentru data de 20 decembrie.

Succesul candidaților Frontului popular în alegerile parțiale din februarie 1936, din județele Hunedoara și Mehedinți, a demonstrat, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, că „poporul român se pronunța tot mai hotărît împotriva fascismului și a pericolului nazist, pentru apărarea democrației și a independenței naționale”¹.

Pornind de la aceste realități, Partidul Comunist Român a elaborat, la începutul lunii noiembrie 1937, în vederea alegerilor, un proiect de program, răspândit în rîndurile maselor, sub formă de broșură cu titlul „Ce trebuie să știe orice cetățean” în care se prevedea: lupta pentru apărarea și lărgirea drepturilor democratice, apărarea regimului constituțional și a tuturor instituțiilor democratice, lupta împotriva fascismului, dezarmarea, desființarea și interzicerea organizațiilor fasciste, desființarea stării de asediu și a cenzurii, respectarea dreptului de organizare, presă, cuvînt, democrație, susținerea politicii de securitate colectivă etc.². Proiectul de program era adresat tuturor forțelor democratice în vederea creării unui puternic Front popular antifascist în alegeri³.

În județul Hunedoara, organizația „Frontul plugarilor”, condusă de dr. Petru Groza, înțelegînd sensul patriotic al chemărilor Partidului Comunist Român, se încadrează cu devotament și răspundere în apriga luptă antifascistă desfășurată de către forțele progresiste ale națiunii noastre, în acea vreme în care norii negrii ai războiului se adunau tot

1. Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, București, 1966, p. 43.

2. Ioan Scurtu, *Viața politică din România de la marea unire din 1918 la revoluția de eliberare socială și națională din August 1944*, București, 1982, p. 187.

3. *Documentele din istoria Partidului Comunist din România (1934—1937)*, București, 1957, p. 494—507.

maj mult deasupra Europei. Pe linia proiectului de program, al P.C.R., are loc la Deva o consfătuire la care participă, pe lângă conducerea organizației democratice țărănești și un delegat al Partidului Radical-Țărănesc. Acesta — potrivit unui raport al autorităților „a propus ca organizația „Frontul plugarilor“ din județul Hunedoara să colaboreze și să lupte în colaborare cu Partidul Radical-Țărănesc în viitoarele alegeri pentru interesul obștesc al păturei țărănești care este exploatată de diferite partide politice. Organizația „Frontul plugarilor“ — conchide raportul — în unanimitate a hotărât colaborarea cu Partidul Radical-Țărănesc“⁴. De asemenea, tot la Deva — relatau autoritățile polițienești, „după unificarea Partidului Maghiar Țărănesc cu Madoszul, din care s-a format Partidul unității populare maghiare, domnii Kurko și Rety au avut o întrevedere cu Petru Groza, șeful Frontului plugarilor. Groza și-a luat obligația de a trata, în numele tuturor, cu organizația P.N.T. condusă de Dr. Nicolae Lupu. În acest sens, — precizează raportul — au început întrevederile între dr. N. Lupu și Petru Groza“⁵.

Considerind că Partidul Național-Țărănesc era una dintre principalele forțe antifasciste, conducerea Partidului Comunist Român s-a orientat spre colaborarea cu acest partid, în vederea înfringerii liberalilor și a legionarilor în alegeri.

Pe această linie, revista „Reporter“ nota : „Concentrarea forțelor democratice în jurul Partidului Național-Țărănesc, în acțiunea de instalare a unui guvern democratic, nu este numai de dorit, ea este și realizabilă. Frontul plugarilor s-a pronunțat pentru o luptă comună cu Partidul Național-Țărănesc — deși a formulat o serie de rezerve“⁶.

Intr-adevăr, urmînd indicațiile Partidului Comunist Român, conducerea Frontului plugarilor, într-o ședință ținută la Cluj, preciza că în apropiatele alegeri, împreună cu Madoszul și P.S.D. se va lupta „sperînd să se ridice starea de asediu și cenzura“ — după cum reiese dintr-un document al vremii. Totodată, cele trei grupări au apelat la conducerea P.N.T. și la toate celelalte partide democratice pentru a crea „un front democratic pe care să-l pună în contra curentelor de dreapta“⁷.

Referindu-se la propunerile făcute Partidului Național-Țărănesc, publicistul Lascăr Sebastian consemna în revista „Facla“ : „Petru Groza“, președintele Frontului plugarilor a trimis comitetului executiv al P.N.T. și d-lui Ion Mihalache personal, cite un apel pentru concentrarea forțelor democratice în lupta împotriva „dușmanilor libertății cetățenești și a drepturilor constituționale“...

Dr. Petru Groza ține să sublinieze că Frontul plugarilor nu cere nimic pentru el aparte, renunțînd categoric la orice situații de ordin personal“⁸.

La 23 noiembrie 1937, conducerea P.N.T., a fost preluată de Iuliu Maniu. Fără a întrerupe tratativele cu reprezentanții forțelor democratice, noul șef al P.N.T. încheie, la 25 noiembrie, un pact de neagresiune cu

4. Arhivele statului, filiala Deva, fond : Chestura de poliție, dosar 02/1937, fila 82.

5. Idem, fila 91.

6. „Reporter“ din 7 noiembrie 1937.

7. Arhiva C.C. al P.C.R., fond 50, mapa 4 075, fila 270.

8. „Facla“ din 7 noiembrie 1937.

Garda de fier. Față de această situație, Partidul Comunist Român, celelalte grupări politice de stînga au luat, în repetate rînduri atitudine fermă, cerînd lui Iuliu Maniu denunțarea pactului și au condiționat în același timp, votarea listelor P.N.T. de acceptarea de către acest partid a unui program de revendicări cu caracter democratic, antifascist⁹.

Problema principală fiind considerată răsturnarea guvernului tătărăscian, P.C.R. a sprijinit, în continuare, realizarea unui cartel electoral cu P.N.T., cu toate că Maniu nu se angajase să susțină programul de revendicări. Referindu-se la influența ce o avea Partidul Național-Țărănesc în mase, P.C.R. arăta că „cu toate că acest pact de neagresiune este o greșală a lui Maniu, care trebuie combătut și criticat în modul cel mai energetic, nu trebuie să se uite că Partidul Național-Țărănesc este cel mai mare partid burghezo-democratic, care se sprijină pe majoritatea maselor țărănești, pe burghezia mică și mijlocie de la orașe, care văd în național-țărănești partidul lor și stimează în șefii acestui partid, pe șefii lor“¹⁰. Pe această linie, sub îndrumarea P.C.R., se încheie o înțelegere electorală între Frontul plugarilor, Madosz, Uniunea democratică, Partidul socialist (C. Popovici), Partidul Conservator, Partidul Țărănesc Maghiar din județul Odorhei și Partidul Național Țărănesc¹¹.

Evidențiind febrila activitate electorală în aceste zile a P.N.T., revista „Facla“ relatează: „După ce a asigurat flancul drept al țărănismului printr-un pact de neagresiune cu Garda de fier și cu brătienii, d. Iuliu Maniu s-a adresat grupărilor de stînga, muncitorești, cu care a încheiat importante acorduri. Astfel, d-sa a realizat un cartel electoral cu „Uniunea muncitorilor și plugarilor maghiari“ organizație socialistă a proletariatului agricol și industrial din Ardeal.. Un al doilea cartel a fost încheiat cu Frontul plugarilor, prezidat de d. Groza și care se bucură și de adeziunea muncitorimii din Hunedoara unde totuși domnul Constantin Bursan (liberal) are o puternică organizație. D. Groza va propune țăranilor ratificarea alianței cu țărăniștii“¹².

La începutul lunii decembrie, organizația județeană P.N.T. Hunedoara anunța conducerea „Frontului plugarilor“: „Am primit în ziua de 2 decembrie“ a.c. ora 18, adresa dvs. datată din 1 decembrie 1937. Ca răspuns la această adresă, avem onoarea a vă comunica următoarele: Dl. Iuliu Maniu, președintele P.N.Ț., ne-a comunicat că a făcut o înțelegere de colaborare cu Frontul plugarilor, punînd la dispoziția acestei organizații un loc în prima jumătate a listei. Lista noastră fiind completă, urmează ca unul dintre candidații noștri să renunțe în favoarea candidatului ce va reprezenta organizația Dvs“¹³. Ca urmare, conducerea Frontului plugarilor stabilește să candideze pe lista P.N.Ț., Romulus Zăroni¹⁴.

Conștient de situația extrem de complexă în care erau nevoite să-și

9. „Lumea românească“ din 29 noiembrie 1937; Lucrețiu Pătrășcanu. **Texte social-politice** (1921—1938), București, 1975, pp. 267—268.

10. „Scinteia“ din 22 decembrie 1937.

11. I. Scurtu, **Lupta partidelor politice în alegerile parlamentare din decembrie 1937**, în „Studii“, nr. 1/1967, p. 153.

12. „Facla“ din 27 noiembrie 1937.

13. Arhiva dr. Petru Groza, cutia 32, vol. 10, fasc. 1.

14. Arhivele statului, filiala Deva, fond: Chestura de poliție, dosar 4/1937, fila 117.

desfășoare campania electorală grupările politice antifasciste, dr. Petru Groza nota : „Prietenii democrației își concentrează toată atențiunea spre P.N.Ț., de sub președinția d-lui Iuliu Maniu, nădăjduind că va putea împinge spre singura soluție justă : concentrarea tuturor partidelor și mișcărilor adversare drepte, în jurul acestui partid. Consecvent cu acest fel de a vedea, în ultimul timp, lucrările ei declară că vor sprijini lupta P.N.Ț. și în alegerile curente, deși constată insuficiența înțelegerii momentului actual de către conducerea P.N.Ț. Tot atunci, declară că vor combate cu toată energia — sublinia dr. Petru Groza — orice deviere a acestui partid de la linia democratică și vor demasca fără rezerve manifestările șovine și reacționare, ajutînd în mod real și nemijlocit curentul popular manifestat în cadrul P.N.Ț., care respinge cu hotărîre orice încercare de orientare spre fascismul revizionist, deci războinic, al lui Hitler, Mussolini, Horthy etc.“.

Accentuînd ideea că „prietenii democrației“ se consideră ca aliați în alegeri cu P.N.Ț. în temeiul unui program de revendicări minimale și imediate, dr. Petru Groza arăta că „atitudinea acestui partid a dovedit cu prisosință că conducerea partidului preferă menținerea sistemului economic și politic actual, ai cărui beneficiari sînt componenții acestei conduceri, deci înclină spre dreapta, care tinde spre menținerea acestui sistem chiar prin dictatură și confiscarea libertăților cetățenești“. În încheiere, dr. Petru Groza atrăgea atenția conducerilor grupărilor politice democratice de a nu-și face iluzii despre buna credință a lui Maniu, „începînd cu iluzia „acțiunii comune“ cu P.N.Ț., ale cărui organizații din centru și provincii sabotează și în aceste alegeri orice coordonate“¹⁵.

Partidul Comunist Român considera că, pentru stăvilirea ofensivei fascismului, coloana vertebrală a Frontului popular antifascist trebuie să o constituie unitatea de acțiune a clasei muncitoare. Ori, liderii celorlalte partide muncitorești n-au dat curs apelurilor P.C.R. la luptă unită antifascistă a tuturor grupărilor politice care reprezentau clasa muncitoare din România.

Răspunzînd la întrebarea „care este atitudinea Partidului Social-Democrat în actualele alegeri“, C. Titel Petrescu, vicepreședinte al partidului a răspuns : „Vom merge în alegeri singuri, cu programul și sistemul nostru electoral“¹⁶. Contrar indicațiilor date de conducerea P.C.R., Partidul Social-Democrat îndemna masele muncitorimii să nu voteze candidații național-tărăniști. În manifestul electoral al organizației județene P.S.D. Hunedoara se arăta, în acest sens : „Votul nostru nu trebuie să meargă nici la P.N.Ț., căci acest partid, care n-a știut niciodată ce vrea, este plin de elemente reacționare și șovăelnice. Dovada .. în aceste alegeri cînd a săvîrșit o adevărată trădare față de democrație și interesele poporului atunci cînd s-a înțeles cu legionarii d-lui C. Codreanu reprezentantul partidului celui mai reacționar și fascist. S-a înțeles cu dl. Codreanu printr-un pact general de așa zisă neagresiune, uitînd că între

15. Arhiva dr. Petru Groza, cutia 32, vol. 10, fasc. 1.

16. „Dimineața“ din 2 decembrie 1937.

democrație și fascism nu poate exista armonie, ci lupta cea mai înverșunată”¹⁷.

În atmosfera de derută și confuzie politică, forțele democratice se găseau, dezbinat în fața primejdiei fasciste.

Rezultatele alegerilor au scos în evidență criza regimului, nici o listă electorală neobținând cel puțin 40% din totalul voturilor, spre a putea beneficia de prima majoritară și de dreptul de a forma un nou guvern.

În județul Hunedoara, rezultatele alegerilor au fost următoarele: Din totalul de 92 919 alegători înscriși în listele electorale, au votat 63 066, fiind anulate 1 097 voturi.

Partidul național-liberal de guvernămînt a obținut 21 045 voturi, partidul maghiar — 3 081, partidul național-țărănesc — 13 733, legionarii — 15 837, partidul național liberal (Gi. Brătianu) — 629, partidul național creștin — 1 403, partidul social-democrat — 3 274, partidul poporului — 310, partidul evreesc — 590, lista independentă — 29, partidul radical țărănesc — 1 245, partidul agrar — 1 006¹⁸.

Analiza acțiunilor întreprinse în campania electorală și împotriva pericolului fascist, arată că în condițiile acelei perioade n-a fost atins obiectivul realizării frontului antifascist pe plan național. Un rol negativ în această privință l-a avut existența sciziunii din mișcarea muncitorească, pe de altă parte, propunerile Partidului Comunist Român, precum și ale altor partide, organizații, grupări și cercuri politice democratice, în vederea realizării unui front larg al forțelor antifasciste s-au izbit mereu de opoziția liderilor reacționari ai Partidului Național-Țărănesc, izvorită din teama lor de mase și de comunism. „Egoismul de partid și ambițiile personale la diferite cadre „țărănești“, „democratice“ etc. — arată dr. Petru Groza într-o scrisoare trimisă profesorului Gh. Micle în 23 decembrie 1937 — au zădărnicit închegarea forțelor democratice, deschizînd larg drumul pentru Garda de fier. Tactica d-lui Iuliu Maniu contribuie mult la saltul mare pe care această organizație de extremă dreaptă o face sub ochii noștri. Deocamdată, ca prim efect, avem spinarea ruptă a regimului liberal și a celui mai puternic organism politic de esență burgheză capitalistă. Spectacolul dezastruos al neunirii între partidele și grupările cu program de stînga, precum și acela al certurilor și bătăilor pe la cluburi asupra locurilor pe liste între frunzașii P.N.Ț., neglijînd total satele, apoi atitudinea organizației locale P.N.Ț. față de Frontul plugarilor au pregătit haosul în care am intrat cu toții”¹⁹.

La 28 decembrie 1937, regele însărcinează pe Octavian Goga, șeful Partidului național-creștin, cu constituirea noului guvern. În această situație, pentru bararea ascensiunii fascismului spre putere, P.C.R. trece la acțiuni hotărîte pentru făurirea unui larg front antifascist, împotriva guvernului Goga. Conducerea Uniunii democratice informa Comitetul executiv al Frontului plugarilor că în ședința sa din 29 decembrie a sta-

17. Arhivele statului, filiala Deva, fond : Chestura de poliție, dosar 4/1937, fila 32.

18. Idem, fila 1.

19. Arhiva dr. Petru Groza, cutia 32, vol. 10, fasc. 1.

bilit „convocarea într-o ședință comună cu toate grupările și partidele democratice: Frontul plugarilor, Partidul Socialist, Madosz, Partidul Țărănesc Maghiar, reprezentanți ai organizațiilor național-țărăniste și ai organizațiilor radical-țărăniste din Basarabia, unde — se arată în adresă — vom discuta din nou cu toți și pe viitor vom lua anumite hotărâri în comun pentru o cât mai repede unire și încheiere a forțelor democratice în această țară“²⁰.

În urma acestei chemări, Frontul plugarilor participă prin reprezentanți, alături de cei ai P.C.R., Partidul radical-țărănesc, Uniunii democratice, P.S.D., Madosz și Partidului socialist (C. Popovici) la o consfătuire, în 25 ianuarie 1938, la care s-a dezbătut problema colaborării tuturor forțelor democratice pe o platformă comună antifascistă²¹.

În același timp, conducerea Frontului plugarilor a elaborat instrucțiuni pentru membrii săi, privitoare la activitatea de după alegeri. În aceste instrucțiuni, se arăta, printre altele, că rosturile de viitor ale democrației românești, trebuie să-și găsească împlinirea în unitatea de luptă antifascistă, în care scop „să lumineze masele de plugari și de muncitori despre pericolul dictaturii și războiului pe care ni le pregătesc partidele politice fasciste ale d-lor Goga, Cuza, Vaida, Codreanu. Să ducă aceste mase la luptă pentru legi și reforme de bunăstare și libertate. P.N.Ț. să-și aplice programul, să cheme masele de plugari pentru apărarea libertății, nu pe Garda de fier“²².

Pe fondul ascuțitelor contradicții social-politice interne și a implicațiilor situației internaționale, a avut loc instaurarea dictaturii regale la 10 februarie 1938. Sarcini de mare răspundere au revenit, în noile împrejurări create, forțelor democratice, antifasciste în frunte cu Partidul Comunist Român. Pe platforma salvării intereselor supreme ale țării, grav periclitate, P.C.R., căruia i s-au alăturat și forțele democratice hunedorene, a militat neabătut în direcția făuririi unui larg front în vederea stăvilirii ascensiunii fascismului în România.

LA POSITION DES FORCES DÉMOCRATIQUES DE HUNEDOARA AU COURS DES ÉLECTIONS PARLEMENTAIRES DE DÉCEMBRE 1937

R é s u m é

S'étant basé sur des documents de valeur de l'époque, l'auteur met en relief le rôle des forces progressistes du département de Hunedoara, lors de la campagne électorale de l'hiver 1937.

La position hostile des masses prolétaires de Hunedoara vis — à — vis du fascisme, la prodigieuse activité menée par les communistes et les paysans membres de l'organisation démocratique „Le Front des charruriers“, conduite par dr. Petru Groza, ont constitué a la veille des élections parlementaires du mois de décembre 1937, une puissante barrière devant l'ascension vers le pouvoir des adeptes de l'hitlerisme et de la guerre.

20. *Idem*, cutia 33, vol. 4, fasc. 1.

21. Al. Gh. Savu, *Dictatura regală (1918—1940)*, București, 1970, pp. 139—140.

22. Arhiva dr. Petru Groza, cutia 21, vol 2, fasc. 5.